

КОЛИ НЕБО ЧОРНІЄ (ПІДСТУПИ ДО ОНТОЛОГІЇ «РУССКОГО МІРА»)

Намагаючись говорити про феномен «руського міра», ми відразу змушені констатувати, що «дійсність» цього феномену, може бути розташована на різних рівнях (чи в різних доменах) і в просторі різноманітних обмінів, а відповідні репрезентація, опис і аналіз можуть буди виконані в різних дисциплінарних рамках і в різних дискурсах. На таке можуть претендувати психологія, але також і психіатрія – індивідуальна і соціальна; історія, всесвітня, регіональна і повсякденна, різних періодів і різних методологій; культурологія, соціальна теорія, теорія цивілізацій і теорія ідеології; економіка, політекономія і метаекономіка, політичні й геополітичні студії; природознавство, гуманітарія і постгуманізм – в класичних, неklasичних і постсучасних зразках. Утім ця «дійсність» може давати себе не тільки описуваною і аналізованою, але також, бути поставленою і розіграною в різноманітних жанрах – від квазірелігійного екстазу до «верховної цінності», від нетверезого маячного белькоти до пропагандистського перформансу...

Сьогодні лунають голоси, що наша сучасність маркує і навіть ідентифікує себе закінченням філософії, кінцем філософії, що сьогоденним способом існування самої філософії є її відмова й ухил від свого покликання, призначення, праці та долі. Тут складається тонка симптоматика: чи не можна бачити «руський мір» символом сказаної неспроможності філософії, ба більше – і просто-сіро своєрідною *формою кінця філософії*, іншим ім'ям цього кінця, запереченням-філософії-у-собі-самому, що є, схоже, кардинальною умовою також і його існування? Враження таке, що «руський мір» наче б то створений спеціально для того, щоб констатувати, ба більше – реалізувати кінець філософії. І ще більше. Важко сказати, що тут є ефект / симптом чого? Схоже, у співвизначенні «руського міра» й відмови філософії від філософування, як саме онтологічної умови присутності філософії сьогодні, має місце якийсь «апріористичний перфект».

Але тим само, сама наявність «руського міра» в світі видає певну амбівалентність щодо філософії. Разом з фактичною легітимацією неспроможності філософії, ця наявність обертається викликом для філософського мислення. Вона ніби щиглик терапевта, що виводить філософію з-під гіпнозу всіх «лінгвістичних поворотів» і постмодерних «симулякрів і симуляцій». Ця наявність провокує філософування, провокує, наполягає і унеобхіднює витримати питання: «як це можливо, як це стало можливим?».

Отже, питання «руського міра» є питанням філософії, питанням саме філософським. Ми намагаємося це показати. Втім, в цьому контексті нам доводиться запитувати: Що є, що значить і що передбачає «філософське питання»? Це ми також проблематизуємо в статті.

З цього погляду в розгляд входить тема «культури». Саме в модусі «російської культури». Але, також, питання культури як такої, *всієї культури*. Розгляд теми «руського міра» як питання філософського, ставить під питання «російську культуру» і, за великим рахунком – *культуру* взагалі.

Ключові слова: *«руський мір», російська культура, культура, ідеологія, філософське питання, страждання Бога.*

... wenn die Frage nach dem Sein unser Dasein bewegen soll.
Martin Geidigger

... якщо питання про буття покликане просувати нашу
присутність.
Мартін Гайдеггер

Філософія не віддає переваги! Філософія *не стоїть ні за що у світі!* Філософія щодо «цього світу» про те, яка є буттєва можливість, що тримає даний світ від розсіювання на

попів. Але остаточно філософія, власне кажучи, про те, яка є буттєва можливість, що реалізує себе цим актом мислення. Цим-от. Філософія сигналізує, яка є буттєва можливість, що запускає до існування існуюче (причому, те, яке існує і те, яке не існує, і можливо, не існуватиме). І якщо ми – філософи, тобто, якщо ми ті, хто обговорює з філософами те, про що вони говорять [Heidegger, 2006, s.19], будь-які «речі цього дня» ми маємо розглядати саме у такому контексті.

Скажімо, питання атомної енергії. Можна будувати атомну станцію, можна будувати атомну бомбу. Але чи відповідає за це, і за те атомна енергія? І що робити, з огляду на ці можливості, з атомною енергією? І, врешті-решт, головніше, *що це* за можливості? Що входить тут до горизонту визначальних можливостей того, *ті то́ бв*, «що є суще», окрім «природи», разом з «природою» додатково до «природи»? Бо «природа» ніколи не буде, ані атомних станцій, ані атомних бомб!

Древні робили з таких речей «табу». Це може бути слушним. Бо що це – «табу»? Одне зі значень слова «табу» в архаїчній мові полінезійських племен – засвідчує Р. Р. Маррет – «не сміти легковажно наблизитися!» [Marret, 1909, p. 19]. Наблизитися з легковажністю. «Табу» – це заборона поводитися з тим, що «табуйоване», *неуважно, неповажно, легковажно, «take it easy»*. Бо «take it easy» можна дозволити тільки for this or that «what» – для «о», для «quidditas», для «щойності». Те ж, що є «табу», ніколи, ніколи не буває «просто речами світу», чи «тільки речами і все». Коли те, що філософія – чим вона, власне, і почалася – запротоколювала словами «Все», «Ціле», «Буття», дивними словами, які у «загальнокультурному» застосуванні (та і в деяких наступних реалізаціях самої філософії, щоправда, неоднозначних щодо відношення таких до філософії – так, буває, що філософія одним жестом стверджує себе, і в цьому ствердженні себе ж заперечує – ми не можемо тут це докладно роздивлятися) славляться словами без значення – коли це, визначене ними, виставляє вимогу взяти себе у розрахунок *hic et nunc*, у цій локальній «онтичній» точці – це є зовсім інше «not easy», максимальне, граничне, *останнє* «not easy». Не «not easy» *чогось у світі*. Бо якщо світ є, якщо вже є світ, жодне суще не може бути занадто «not easy» для жодного іншого суцього. Бо ж тут одна й та сама розмірність. Суцці можуть бути легкіші, тяжчі, але вони всі – суцці. Їх легкі, і так само тяжкі, відносини керуються *erosam*. – Що є «закон природи» в іншому описі, як сказав би Річард Рорті.

Ні, на зразок і у спосіб «not easy», яким відповідає і до яких пасує «табу», було «not easy», скажімо, Богові, коли він зайнявся Творінням, яке, як Творіння, здавна визначається предикатом «ex nihilo». «Not easy» – це *і є* те, завдяки чому Він підтримує і *продовжує підтримувати* світ як те, що є. І саме так «not easy» було Йому (так, принаймні, свідчить Р. Декарт), коли Він *творив* світ. І тут вже вторинне – «трансцендентна таїна» це, чи «розрив всередині буття», «хаос», «порожність підстави», чи «контингентність закону речей».

(До речі, тут просто розкішний симптом того ракурсу, у якому щось, у даному випадку *атомна енергія* – чи інше – починає цікавити саме філософію. Що тут значить «бути нелегковажним»? Дійсно, ми могли б сказати, що «нелегковажність» тут означає наявність компетенцій фізика-ядерника – це нелегковажне відношення. Але хіба не фізики з видатними компетенціями зробили атомну бомбу? Отже для визначення відповідної «нелегковажності» потрібне щось ще. Тут і входить філософія...)

Але точніше! «Легковажно» – навіть вже у цьому перекладі «табу» може бути подана небезпечна алюзія на локальну (психоемоційну) емпірику існування індивідуального ества. «Мені тяжко, мені нелегко» – говоримо ми і маємо на увазі негативну емоцію, «поганий настрій». Але тут маємо сказати інакше: «табу» це заборона на локальну установку щодо того, на накладання *локальної міри* на те, що перевищує масштаб, розмірність будь-якого наперед даного локального. Чи є *атомна бомба* тим, що відбувається на боці «однієї-тільки-природи»? Але чи є атомна бомба тим, що відбувається цілком у вимірі «земних людських справ»? Можливо, вона є ефектом і симптомом самого того суцього, «das wir selbst je sind» – якого ми самі завжди суть [Heidegger, 2006, s. 7]?

Щоправда, сингулярне місце, де входить те, що перевищує міру будь-якого локального – завжди є *лише* сингулярною точкою у просторі світу й часто-густо є прихованим під зімкненою хвилею речей: речі існують у світі, буття лише позначається точкою, де не діє порядок світу.

І тут, як «випадок думки», який вимагає не тільки опису, вивчення, але філософування, як топос «посеред світу», що вимагає «впізнання», якраз в поданому вище ракурсі, вимагає згаданої нелегковажності, постає питання «русского міра», «російської культури», російського «das Dasein» (бо так вже виходить, що питання «атомної бомби» об'єдналося сьогодні з питанням «русского міра» і російської культури в один випадок думки).

Тут є відповідна красномовна симптоматика. Насправді, яку б з безлічі можливостей онтичної репрезентації феномену «русского міра» ми не взяли – одночасно чисто емпірично мусимо констатувати якусь «маніакальну» його рису: так би мовити, іманентну провокативність розмноження щодо себе перспектив нарративного опису – ми будь-якого разу відчуваємо деяку «метапредметну» недостатність визначальної кваліфікації, визначальної оцінки. Чи то «русский мір» постає колективною психічною акцентуацією, чи то політичною ідеологією, чи то частиною релігійного догматико-ритуального комплексу (згадаємо для прикладу «головний храм збройних сил РФ», який за іншим ім'ям є «Патріарший собор в ім'я Воскресіння Христового» (!), відкритий у 2020 році) – нам недостатньо смислу, горизонту можливої реакції, визначення відповідних імперативів. Ми кожного разу залишаємося у подиві: «що це було, перед лицем всього світу і всесвіту?»

І це «що це було?», повторимо, неможливо ані легітимізувати, ані прояснити за рахунок «прикрого локального стану справ» (наприклад, за рахунок такої-собі «драматично-гуманістичної розповіді», яку люблять всі т. зв. «російські системні ліберали» – дивний вид, який, здається, є відкладом самого «русского міра»: Путін – чудовисько і помилка природи – відійде, погані часи пройдуть, росіяни стануть людьми, емпатичними, гуманістичними і демократичними). –

Бо ж є велика російська культура!... І дійсно, сама по собі політика – політичний акт, політичне судження, політична позиція, політичний стан справ тощо – це речі майже такого самого локального масштабу, як і масштаб індивідуально-життєвого існування. Політика для індивідуального режиму існування – це, образно, така-собі $\chi\omega\rho\eta \ \acute{\epsilon}\sigma\chi\acute{\alpha}\tau\eta \ \tau\omega\nu \ \omicron\iota\beta\epsilon\omicron\rho\acute{\epsilon}\mu\epsilon\nu\omega\nu \ \chi\omega\rho\acute{\omega}$ – найвіддаленіша країна з заселених, як каже Геродот у книзі третій своїх «Історій». Але й тільки. Політична подія має досить короткий горизонт, політичне положення справ миттєво обростає новими обставинами і змінюється на фоні іноді чверті віку емпіричної людини (а іноді, ще скоріше). І можна легко сплутати масштаби!

І от, маємо цілий регіон культурних витворів. З минулим, з традицією, зі спадщиною й спадковістю, з високим стилем, з великими постатями. Втілений та інституціоналізований... Це не риторичне питання. Це *філософське* питання. Воно є в урядництві філософії. Питання свідцтва і свідчення чогось, більшого за людське, про деяку універсальну, «світову» можливість щодо людського. А це значить, що робити, перед лицем цього виклику – оскільки ми хочемо називати себе філософами, – нам належить тільки одне. Потрібно просто спромогтися мислити «русский мір», ставити питання про його кінцеву потенцію й умови його в горизонті дарунку великого дару світу. Як знати, може так і відбудеться парадоксальний розрив зазначеного на початку «перфекту»? Можливо, з цим буде пов'язане повернення філософії, на яке сподівається Ален Бадью [Badiou, 2015, p.33-68] – не як герменевтики «тексту речей», не як логіко-семантичної аналітики того, що можна сказати про речі, не як збірки нових форм життя з симулякрів-речей, але як такої, що починає з *розриву в підставах* метафізики буття речей?

Отже, з позиції філософії буде некомпетентним і «легковажним» і ба більше, буде, можливо, запереченням вірності самій собі з пафосом говорити: «Це ж культура! Неможна посягати на культуру!» тощо. Бо історія, вся історія «московської» цивілізації, *всього* існування у «московський» спосіб – а історичну присутність не списати за рахунок

череди миттєвих «емоцій», – свідчить, що вся маса витворів російської культури, зокрема й витворів «високого стилю», не здатна була і, бачимо, не здатна тепер блокувати, а ймовірно, і якимось чином відтворює в емпіричних фактичних індивідах, те, що зветься «русскій мір», що зветься «русская» людина? Русскій?

Як виглядає, як масштабується, як «нормується» це свідчення, ми знаходимо у бентежному, шокуючому прозоринні кубанського поета Миколи Зинов'єва. Мовою оригіналу:

В степи, покрытой пылью бренной,
Сидел и плакал человек.
А мимо шел Творец Вселенной.
Остановившись, он изрек:
«Я друг униженных и бедных,
Я всех убогих берегу,
Я знаю много слов заветных.
Я есмь твой Бог. Я все могу.
Меня печалит вид твой грустный,
Какой бедою ты тесним?»
И человек сказал: «Я – русский»,
И Бог заплакал вместе с ним [Зиновьев, 2015].

Мій колега з філософського факультету Харківського національного університету, професор В. В. Прокопенко стверджує: «Те, що носії «русского міра» мали на увазі під «русскім міром», було різним» [Прокопенко, 2022]. – Але я запитаю, якщо це так, то чого ж тоді, що вони не будують – *«завжди»* виходить КІПС (як казав російський прем'єр-міністр Єльцинської доби, і – факт-пророцтво – уповноважений посол Росії в Україні на початку путінізму, екстравагантний Віктор Черномирдін)? Я виділяю курсивом це «завжди», бо воно видається мені таким саме у згаданому плані останнього «not easy», у плані Творіння. Це по-перше. А по-друге, незрозуміло, з якої точки зору важливе те, що носії «русского міра» називають «русскім міром»? У. Еко казав, що словом «постмодерн» люди, які його вживають, називають усе, *що їм подобається*. І це не стосується того, що таке є постмодерн! Але ми як філософи не хочемо знаходитися в області індивідуальної і соціальної психо(пато)логії! Ми хочемо знаходитися в області філософії.

І тоді важливим стає не те, що говорять носії ідеологеми «русского міра» про те, що є «русскім міром». – Важливо те, *що вони є* під управлінням цієї ідеологеми. І важливіше – як сталося, що наявність культури «високого стилю», щонайменше, не вберегла тих носіїв від того, чим вони є? Поки ми маємо один множинно розповсюджений беззаперечний факт: саме те, що є «русскій мір», прийшло в мирну Україну зі зброєю, саме воно зруйнувало Маріуполь, саме воно обстрілює Харків, саме воно вбивало і гвалтувало мешканців Бучі та Ірпеня, саме воно влаштувало катувальні в Ізюмі, саме воно стирало з лиця землі театри тапологові будинки, саме воно зав'язувало за спиною руки десятирічним дітям, щоб зручніше було їх вбити пострілом у потилицю... Саме воно погрожує зараз всьому світові ядерним апокаліпсисом. При зіткненні з таким – знов словами Славоя Жижека – «єдиною адекватною реакцією слугує збентежене запитання: «Чому небо не почорніло?» (назва відомої книги Арно Майєра про *шоа*)» [Zizek, 2006, p. 185].

Чи є російська культура нейтральною до цього? Це слушне питання. Гарне питання для філософа – це питання, яке має горизонт «гранично далекого». Філософія не повинна плакати. Філософія повинна розуміти... Але філософія має зрозуміти!

Професор В. В. Прокопенко стверджує, що ««русскій мір» не результат російської культури, а результат ніякої культури» [Прокопенко, 2022]. Моє питання: чи може так бути? У якому сенсі й яким чином ми можемо остаточно розвести ідеологему «русского міра» – тоді, як ми маємо справу тут, що зазначає і сам В. В. Прокопенко, не з суспільно-політичною ідеологемою теперішньої доби, а з *історичною ідеологемою*? А я припущу – можливо, з *дійсною ідеологемою*, з доленосною ідеологемою, тобто з ідеологемою у

визначальному сенсі будь-якої ідеології (цей сенс розумів Маркс, це визначення знав Гайдеггер), тобто, з ідеологемою, як ефектом і відкладом дії сил, що здійснюють складання свідомості та екзистенції – у даному випадку, в «руській» спосіб.

Звичайно, можна плекати надію. В.В. Прокопенко посилається на вдалий термін «сатанодіцея» М. Епштейна. Але моє запитання – і тепер воно риторичне – є таким: коли «десатанізація сатанодіцеї» на всьому «московському» історико-екзистенційному ландшафті мала бодай якийсь успіх? Найкращі люди і найсвітліше намагання завжди від-бувалися тут «сатанодіцеєю». Про це знали Чаадаєв, Салтиков-Шчедрін, вже згаданий Епштейн і Олександр Вертинський. І багато інших. Але в останнього звучить з остаточною катастрофічною ясністю:

И никто не додумался просто встать на колени
И сказать этим мальчикам, что в бездарной стране
Даже светлые подвиги это только ступени
В бесконечные пропасти к недоступной весне...

Сходини до *безкінечних* прірв... До *недоступної* весни... Тут (і в цитованого вже Зинов'єва) йдеться про геть не-ідеологічне питання, не про те, що можна розташувати на рівні ідеології: чи може Господь програти? Бо що означають сльози Господа? Славою Жижек проникливо зауважує: «Секулярно-гуманістична реакція на такі явища, як шоа чи ГУЛАГ (та подібні), здається недостатньою; для того, щоб відповідати рівневі таких явищ, необхідно дещо набагато більш серйозніше, дещо, подібне старій релігійній темі космічного збочення чи катастрофи, в результаті якої світ приходить у «роздрай» [Žižek, 2006, p. 184-185]. Жижек продовжує, зазначаючи, що «тільки теологія здатна запропонувати схему, яка дозволяє нам так чи інакше оцінити масштаб... катастрофи, – фіаско Бога, зараз, як і раніше, залишається фіаско Бога» [Žižek, 2006, p. 185].

Моє скромне повідомлення наступне. Коли для того, щоб описати якийсь феномен, ми *не можемо обійтися* без і вимушені звертатися до символів подібних до «страждання Бога», до «стражданоного Бога», ми повинні усвідомлювати, що ми стикнулися не просто зі «ще однією річчю серед багатьох інших речей». Ми повинні розуміти, відповідно, що мова йде про те, що відноситься до «усього світу разом», а отже – до режиму можливостей, якими може бути сам світ, а не така-от область суцього в світі. Ба більше: ми повинні розуміти, що тим самим звучать слова самого світу: «Мій Творець страждає, та й мені теж фігово!»

До речі, тепер в мене є визначення того, що таке «руський мір». «Русський мір» – це результат (відклад) несвідомого і «легковажного» поводження з тим, що потребує для свого опису термінів «абсолютного Божественного страждання»; сама ця потреба, необхідність і незамінність цієї символічної апеляції є симптомом, який повинен (був би) бути запобіжником щодо самого наближення до цього (до невідрефлексованих бажань, до експлуатації наївності маси, до розбудження і годування монстрів дикої давнини, до культивування відповідних символів, до створення відповідних інституцій і до багато чого ще) з метою використання для цілей світу і перебування у світі (зовнішньополітичні плани та внутрішньополітичні маніпуляції тощо). І саме тут, щодо розпізнавання таких симптомів і таких ситуацій, як здається, мала й повинна була б вступити «висока культура»! Але світ продовжує тужити й сумувати! Отже, схоже, її не було вдома! Чи вона *була вдома?*

І тому я не хочу обговорювати щодо «русского міра» суспільно-політичну ідеологію. Я Хочу обговорювати екзистенційну онтологію! Бо неможна теоретично і небезпечно цивілізаційно «закрити» ідеологічним поясненням порожність онтологічного запитання. Професор Прокопенко, філософ *par excellence*, «гайдеггеріанськи» наголошує, що справа «русского міра» «dadurch nicht zu einer Sache der Affektion, der Affekte und der Gefühle» – не повинна стати справою «емоцій та почуттів» [Heidegger, 2006, s. 8]. Але я додам: справа «русского міра» не має стати також справою аналізу певної ідеології і ширше – справою будь-якої, нехай навіть філософської, антропології.

Бо схоже, справа є складнішою і загрозливішою. Схоже, що справа «русского міра» є, перш за все і кардинальним чином, *справою онтології* – і відтак, справою відкритого

питання про контингенцію *всієї культури* як такої, про її «необхідно», «неможливо» та «є». Справою історичного звершення *культури* як «російської культури».

Наприкінці цитованої трансляції сам собою (як і повинно бути) утворився прекрасний симптом. Професор Прокопенко сказав, що він закінчив філософський факультет тоді ще Ленінградського державного університету і десять років мешкав у тоді ще Ленінграді. Але коли Росія напала на Україну, почала війну, «майже ніхто (з філософів найфілософуючого міста у РФ – І.М.) не висловив співчуття і розуміння» [Прокопенко, 2022]. Що ще потрібно, щоб відкрилося просте: «ідеології» замало! Як замало тут «політології», «соціології» і «біології».

Тут нема можливості (та й не ставилося за мету) докладно аналізувати онтологічну можливість і умову «Росії». Скажімо, аналізувати, чи то навіть культури великого стилю можуть бути такі, що культивують присутність і життя, які стають приводами (випадками) для страждання Бога, чи є ще щось щодо певних екзистенційних позитивностей, що в полі і межах цих позитивностей культури можуть *не доходити до дії*.. Але тепер ми остаточно фактично знаємо, що питання має бути поставлене.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Badiou A. *Métaphysique du bonheur réel*. Paris. Presses Universitaires de France, 2015. 94 p.
Deleuze G. et Guattari F. *Qu'est-ce que la philosophie?* Paris: Les Éditions de Minuit, 2005. 207 p.
Heidegger M. *Sein und Zeit*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag (Elfte, unveränderte Auflage), 1967. 437 S.
Heidegger M. Was ist das – die Philosophie? *Gesamtausgabe. Bd. 11. Identität und Differenz*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2006. S. 3-26.
Marret R.R. *The Threshold of religion*. London: Methuen & Co. LTD, 1909. 224 p.
Žižek, Slavoj. *The parallax view*. Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press, 2006. 434 p.
Зиновьев Н. *Николай Зиновьев – В степи, покрытой пылью брэнной...* (1 вересня, 2015). URL https://www.youtube.com/watch?v=IoOnb9g_Jf4
Прокопенко В.В. *Що таке ідеологія "русского міра"? Володимир Прокопенко, дискусійний клуб Сентенція*. (24 вересня, 2022). URL <https://www.youtube.com/watch?v=RKVfOfmOfkM>.

Мінаков Ігор Вікторович

кандидат філософських наук
доцент кафедри філософії
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна
E-mail: ihor.v.minakov@lpnu.ua
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9471-1265>

Стаття надійшла до редакції: 12.09.2023

Схвалено до друку: 26.10.2023

WHEN THE HEAVEN OBSCURE (VENTURING INTO THE ONTOLOGY OF «RUSSKIY MIR»)

Minakov Ihor V.

PhD in philosophy,
associate Professor of the Department of Philosophy
Lviv Polytechnic National University
Stepan Bandera St., 12, Lviv, 79013, Ukraine
E-mail: ihor.v.minakov@lpnu.ua
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9471-1265>

ABSTRACT

In the endeavor to expound upon the phenomenon of the "russkiy mir", an immediate recognition emerges that the "reality" of this phenomenon can be situated across diverse strata (or within disparate domains) and within the expanse of multifarious exchanges. The attendant representations, delineations, and analyses may be conducted within varying disciplinary frameworks and discourses, encompassing realms as diverse as psychology, psychiatry – both individual and societal, history in its global and regional dimensions, as well as in the quotidian sphere spanning different epochs and methodological paradigms. Cultural studies, social theory, theories of civilizations and ideologies, economics, political economy, and metaeconomics, political and geopolitical studies, natural sciences, humanities, and posthumanism all find their place in classical, non-classical, and post-contemporary models. However, this "reality" is not merely descriptive and analyzable; it also manifests itself, capable of being staged across a spectrum of genres – from quasi-religious ecstasy to the proclamation of the "supreme value," from inebriated effusion to propagandistic performance...

Today there are voices that our modernity identifies itself with the end of philosophy. That the current way of existence of philosophy itself is its rejection and deviation from its vocation, purpose, work and destiny. Herein unfolds a nuanced economy: the "Russian world" can be construed as a symbol of philosophy's proclaimed incapacity or, alternatively, as a peculiar manifestation of philosophy's terminus, an alternative nomenclature for this cessation, a self-negation intrinsic to philosophy's existence. It seems as though the "russkiy mir" is expressly fashioned to attest to, and perhaps more provocatively, effectuate the denouement of philosophy. Furthermore, discerning whether there exists an effect/symptom proves challenging. It appears that in the co-definition of the "Russian world" and philosophy's renunciation of philosophizing – an ontological condition of philosophy's current presence – a kind of "aprioristic perfect" transpires.

Simultaneously, the presence of the "russkiy mir" in the global milieu unveils a nuanced ambivalence toward philosophy. Alongside the factual legitimation of philosophy's incapacity, this presence poses a challenge to philosophical ruminations. It goads philosophizing, insists upon it, and necessitates an interrogation of its presence: "how is this possible, how did this become possible?"

Ergo, the inquiry into the "russkiy mir" is inherently a philosophical one, and we shall endeavor to elucidate as much. However, within this context, an essential question emerges: "What is, what does it signify, and what presupposes the 'philosophical question'?" This inquiry forms the crux of this article.

In this regard, the theme of "culture" enters the discourse, specifically within the modality of "Russian culture." Simultaneously, the question of culture in its entirety becomes pertinent. Examining the theme of the "russkiy mir" as a philosophical query prompts questions regarding "Russian culture" and, ultimately, culture at large.

Keywords: "russkiy mir", russian culture, culture, ideology, philosophical question, the suffering of God.

REFERENCES

- Badiou, A. (2015). *Métaphysique du bonheur réel*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Deleuze, G. et Guattari, F. (2005). *Qu'est-ce que la philosophie?* Paris: Les Éditions de Minuit.
- Heidegger, M. (1967). *Sein und Zeit*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. (Elfte, unveränderte Auflage).
- Heidegger, M. (2006). Was ist das – die Philosophie? *Gesamtausgabe. Bd. 11. Identität und Differenz*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann. S. 3-26.
- Marret R.R. (1909). *The Threshold of religion*. London: Methuen & Co. LTD.
- Ziizek, S. (2006). *The parallax view*. Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press.
- Zinoviev, N. *Nikolai Zinoviev – In the steppe, covered with mortal dust...* (2015, September). [in Russian]. [videorecording]. URL https://www.youtube.com/watch?v=IoOnb9g_jf4
- Prokopenko, V.V. *What is the ideology of "russkogo mira"?* Volodymir Prokopenko, *Discussion Club Sentencia*. (2022, September). [in Ukrainian]. [videorecording]. URL <https://www.youtube.com/watch?v=RKVfOfmOfkM>.

Article arrived: 12.09.2023

Accepted: 26.10.2023